

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาวិเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรจังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สินค้าทางเลือกในการปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) เป็นพืชอื่นที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า โดยศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน และอุปสงค์อุปทานของสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัด 4 ลำดับแรก (Top 4) ได้แก่ ข้าวนาปี อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และไก่เนื้อ และสินค้าเกษตรอื่นที่เหมาะสมกับพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่าทางเลือกในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสม มีดังนี้

1. พื้นที่ S3,N ของข้าว รวม 201,456 ไร่ เป็นพื้นที่เหมาะสมของอ้อยโรงงาน 104,376 ไร่ เป็นพื้นที่เหมาะสมของมันสำปะหลัง 113,796 ไร่ และเป็นพื้นที่เหมาะสมของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 16,404 ไร่
2. ปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม ให้ผลตอบแทนสุทธิ 117.13 บาทต่อไร่
3. เปรียบเทียบกับปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่เหมาะสม ให้ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 644.22 บาท มันสำปะหลังให้ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 706.10 บาท และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 2,215.42 บาท
4. กิจกรรมทางเลือกอื่น ได้แก่

4.1 ส่งเสริมการทำปศุสัตว์ และปลูกพืชอาหารสัตว์ควบคู่ไปด้วย เช่น การเลี้ยงแพะ โคเนื้อ พันธุ์ลูกผสม ถือเป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการลงทุน ประกอบกับตลาดยังมีความต้องการสูง โดยเฉพาะตลาดในประเทศเพื่อนบ้าน

- ผลิตหญ้าเนเปียร์ ให้ผลตอบแทนสุทธิ 31,228 บาทต่อไร่ ผลผลิตหญ้าเนเปียร์ ยังเป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้เลี้ยงปศุสัตว์ ยังสามารถขยายตลาดได้ทั้งในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง

- เลี้ยงแม่แพะ 30 ตัว โดยปลูกหญ้าเนเปียร์เอง 1 ไร่ มีกำไรจากการขายลูกแพะ 201,530 บาท

- เลี้ยงแม่โคเนื้อพันธุ์ลูกผสม 3 ตัว โดยปลูกหญ้าเนเปียร์เอง 1 ไร่ มีกำไรจากการขายลูกโค 40,812 บาทต่อปี

- สุกร ให้ผลตอบแทนสุทธิ 1,503.03 บาทต่อตัว

- การเลี้ยงไก่ไข่ แม่ไก่ 100 ตัว ผลิตไข่ไก่ ได้รับผลตอบแทนสุทธิ 27,885 บาทต่อปี หรือกำไรวันละ 76.40 บาท

4.2 ปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนปลูกพืชสมุนไพร/เครื่องเทศ เป็นพืชใช้น้ำน้อย ไม่ต้องใช้สารเคมี และไม่ต้องดูแลมาก ตลาดมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง กรณีเป็นพืชสมุนไพร ตลาดมีแนวโน้มความต้องการเพิ่มมากขึ้น ทั้งเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมสมุนไพร โรงพยาบาลแพทย์แผนไทย และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ

- กระชาย ให้ผลตอบแทนสุทธิ 88,100 บาทต่อไร่ ข้า ให้ผลตอบแทนสุทธิ 41,475 บาทต่อไร่ ขมิ้นชันปลูกในสวนกล้วย 1 ไร่ ให้ผลตอบแทนสุทธิ 50,470 บาท และกล้วยน้ำว้า ให้ผลตอบแทนสุทธิ 7,505 บาท

4.3 ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทั้งนี้ต้องมีแหล่งน้ำในไร่นา เน้นให้ผลิตข้าวเพื่อการบริโภค และทำกิจกรรมอื่นร่วมด้วย เช่น พืชผักสวนครัว พืชสมุนไพร ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ผล ไม้ยืนต้น และเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงสุกร ไก่ไข่ เป็ดไข่ และเลี้ยงปลา เป็นต้น

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับเปลี่ยน

5.1 แนวทางพัฒนาพื้นที่เหมาะสม (S1,S2) ข้าว

- 1) ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวที่มีคุณภาพ เช่น ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวเพื่อสุขภาพ ข้าวที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) รวมทั้งสนับสนุนการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม
- 2) รวมกลุ่มเกษตรกรผลิตข้าวแปลงใหญ่ โดยใช้เครื่องจักรกลและจัดซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน เพื่อลดต้นทุนการผลิต
- 3) วิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวที่มีคุณสมบัติตามความต้องการของผู้บริโภค
- 4) ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยให้องค์ความรู้/ข้อมูลด้านการผลิตทางการเกษตร/เทคโนโลยีที่เหมาะสม

5.2 แนวทางพัฒนาพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ข้าว กรณีไม่ปรับเปลี่ยน

- 1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการจัดการสินค้าเกษตร เช่น การเพิ่มพื้นที่ชลประทาน และบริหารจัดการน้ำ การพัฒนาและแก้ไขปัญหาเรื่องดิน ฯลฯ
- 2) ควรปรับปรุงบำรุงดินให้มีคุณภาพดี เช่น ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด ปลูกพืชคลุมดิน ใช้วัสดุคลุมดิน ใช้เศษเหลือของพืชหรือสัตว์ ปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน

5.3 แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิต

- 1) สนับสนุนงบประมาณในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตพืช สัตว์ ประมง และงบอุดหนุนในการปรับปรุงพื้นที่ รวมทั้งค่าปัจจัยการผลิต เพื่อให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
- 2) การปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ ตามสภาพพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด จัดแบ่งพื้นที่เพื่อการผลิตพืชชนิดต่างๆ ตามความต้องการตลาด เลี้ยงสัตว์เล็ก เช่น เป็ด ไก่ และการเลี้ยงสัตว์น้ำ ไร่บริเวณในครัวเรือน เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ที่เพียงพอ สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพการเกษตร สร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนได้
- 3) ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ เช่น กระบือ โคเนื้อ และแพะ โดยปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวบางส่วนมาปลูกพืชอาหารสัตว์ เช่น พืชตระกูลหญ้า ถั่ว ฯลฯ
- 4) ปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวหรือเกษตรผสมผสาน ควรมีการจัดการการผลิตและบริหารจัดการเรื่องการตลาดควบคู่กันไป
- 5) ส่งเสริมให้เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์ มุ่งเน้นผลิตสินค้าเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ และผลิตตามความต้องการของตลาดทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อรักษาสมดุลของอุปสงค์และอุปทานของสินค้าสำคัญของจังหวัด
- 6) ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงการใช้ Agri Map Online เพื่อเป็นเครื่องมือหรือข้อมูลในการพิจารณาการปลูกพืช หรือทำกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ของตนเอง
- 7) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด อีกทั้งให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า และต้องสนับสนุนด้านการตลาด เพื่อให้เกษตรกรพิจารณาเลือกตามความสมัครใจ โดยกิจกรรมทางเลือกของจังหวัดลพบุรีในการปรับเปลี่ยนพื้นที่

ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมตามที่กล่าวข้างต้น ยังต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร ซึ่งมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

7.1) อ้อยโรงงานเป็นสินค้าที่ตลาดยังมีความต้องการอย่างต่อเนื่อง แต่ในจังหวัดลพบุรี มีโรงงานน้ำตาล 2 โรง และมีโรงงานน้ำตาลในจังหวัดใกล้เคียงอีก 4 โรง สามารถรองรับผลผลิตได้ โดยในภาพรวมโรงงานน้ำตาลมีความต้องการผลผลิตอ้อยอีกจำนวนมาก และพร้อมที่จะ สนับสนุนเกษตรกรที่มีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนพื้นที่มาปลูกอ้อย ทั้งนี้พื้นที่ปรับเปลี่ยนควรอยู่ห่างจากโรงงานไม่เกิน 50 กิโลเมตร เพื่อลดต้นทุนการขนส่ง และภาครัฐควรอบรมให้ความรู้การผลิตอ้อยแบบครบวงจร ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันผลิต รวมถึงสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ

7.2) มันสำปะหลังเป็นสินค้าที่สามารถขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มได้ เนื่องจากมีแหล่งรับซื้อ เช่น โรงงานเอทานอล โรงงานอาหารสัตว์ ลานมัน โรงงานแปงมัน แต่หากขายผลผลิตหัวมันสดอาจได้ราคาต่ำ เกษตรกรควรสร้างมูลค่าเพิ่มโดยทำมันเส้นสะอาด เพื่อขายในราคาที่สูงขึ้น

7.3) หญ้าเนเปียร์ ตลาดมีความต้องการเพิ่มขึ้น เนื่องจากภาครัฐส่งเสริมการเลี้ยง ปศุสัตว์มากขึ้น และจังหวัดลพบุรีเป็นแหล่งผลิตน้ำนมดิบรายใหญ่ของประเทศ มีสหกรณ์โคนมรับซื้อ หญ้าเนเปียร์เพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์อย่างต่อเนื่อง

7.4) พืชสมุนไพร ตลาดมีความต้องการพืชสมุนไพรในการผลิตสินค้าหลายประเภท ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมบูรณาการ ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรฯ และกระทรวง พาณิชย์ ต้องเชื่อมโยงตลาดที่แน่นอนก่อนส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก การสร้างเครือข่ายตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ สนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร จะสามารถวางแผนการผลิตที่ชัดเจน มีตลาดรองรับเพื่อให้เกิด ความยั่งยืน

7.5) สินค้าทางเลือกอื่นที่น่าสนใจ อาจไม่ใช่สินค้าสำคัญทางเศรษฐกิจ แต่สามารถ เป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร เช่น การปลูกหมอนเลี้ยงไหม ให้ผลตอบแทนเร็ว ใช้พื้นที่น้อย มีระบบและการตลาดที่แน่นอน เกษตรกรที่สนใจสามารถศึกษาดูงานได้ที่อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี